

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

(назва факультету/підрозділу)

КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ

(назва кафедри)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

назва навчальної дисципліни

вибіркова

обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова

за освітньо-професійною програмою «Охорона праці»

назва освітньої програми

підготовки ступеня бакалавра

найменування освітнього ступеня

у галузі знань 26 «Цивільна безпека»

код та найменування галузі знань

за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»

код та найменування спеціальності

Рекомендовано кафедрою охорони
праці та техногенно-екологічної
безпеки

(назва кафедри)

на 2022 – 2023 навчальний рік.

Протокол від 29 серпня 2022 року

№ 2

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної
дисципліни «Система управління охороною праці»

(назва навчальної дисципліни)

2022 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни.

Навчальною дисципліною «Система управління охороною праці» (далі – СУОП) охоплюється сукупність тем та положень, які надають можливість скласти повноцінне уявлення про органи управління охороною праці на всіх рівнях владних та соціально-трудових відносин щодо здійснення завдань і функцій управління з метою забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці, запобігання травматизму та профзахворюванням, а також додержання прав працівників, гарантованих чинним законодавством. Вивчення навчальної дисципліни безпосередньо спрямоване на отримання здобувачами вищої освіти компетенцій, знань, умінь та практичних навичок фахівця, здатного вирішувати актуальні завдання у сфері управління охороною праці. Серед актуальних питань даної навчальної дисципліни найперше виділяються законодавча та нормативно-правова основа управління охороною праці; міжнародно-правові засади побудови та функціонування СУОП; методи реалізації основних функцій СУОП в умовах конкретного виробництва; сучасні тенденції розвитку системи управління охороною праці.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Древаль Юрій Дмитрович, професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки, доктор наук з державного управління, професор.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Алчевських, 52, кабінет № 301. Телефон (робочий) – (057)707-34-46.
E-mail	drevaly@ukr.net
Наукові інтереси*	Міжнародні аспекти безпеки та гігієни праці. Правові засади забезпечення безпечних умов праці. Соціальні та виробничі ризики. Державне управління охороною праці.
Професійні здібності	Здатність передавати необхідну інформацію здобувачам вищої освіти, роблячи її доступною, подавати навчальний матеріал ясно і зрозуміло, викликати інтерес до предмета. Професійні знання, інноваційний підхід до розвитку професійних знань та навичок, постійне самовдосконалення, опрацювання актуальних проблем захисту людей праці, значний досвід викладацької діяльності.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Механізми державного управління у сферах соціально-трудових відносин та охорони праці. Понятійно-категоріальний апарат у сфері охорони праці. Міжнародні трудові та працезахоронні стандарти. Галузева методологія та її значущість для проведення наукових досліджень у сфері охорони праці. Системний аналіз, особливості застосування методів у сфері охорони праці. Опрацьовано та видано декілька фахових статей з різнобічних аспектів діяльності організації наукових досліджень.

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться відповідно до затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 15.00 до 16.00 у кабінеті № 301. У разі необхідності час додаткової консультації здобувача вищої освіти погоджується окремо.

Метою викладання навчальної дисципліни «Система управління охороною праці» є формування у здобувачів вищої освіти чіткого розуміння положень щодо сутності управління охороною праці, отримання та закріплення знань щодо зарубіжного досвіду організації охорони праці, побудови та функціонування СУОП та СОП, заходів з попередження виробничого травматизму та професійних захворювань, побудови та функціонування СУОП на рівні окремих об'єктів.

У сучасних умовах навчальна дисципліна забезпечує можливість формування у здобувачів вищої освіти отримання та закріплення знань щодо нормативно-правового забезпечення охорони праці, зарубіжного досвіду організації охорони праці, побудови та функціонування системи управління охороною праці та служби охорони праці, а також заходів з попередження виробничого травматизму та професійних захворювань.

В робочому навчальному плані підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності - 263 «Цивільна безпека», освітньо-професійною програмою «Охорона праці» навчальна дисципліна «Система управління охороною праці» входить до циклу професійної (вибіркової) підготовки.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	Очна (денна)
Статус дисципліни	професійна (вибіркова)
Рік підготовки	2
Семестр	4
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	5
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	150
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	16
- практичні заняття (годин)	
- семінарські заняття (годин)	34
- самостійна робота (годин)	100
- індивідуальне завдання* (реферат) (годин)	10
- підсумковий контроль	диференційований залік

*Час підготовки реферату входить у бюджет часу самостійної роботи

Передумовою для вивчення дисципліни є дисципліни «Вступ до фаху» та «Розслідування, облік та аналіз нещасних випадків на виробництві».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Охорона праці», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких дисциплінарних результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Застосовувати отримані знання правових основ цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності.	ПРН04.
Аналізувати та використовувати світовий досвід з удосконалення питань безпеки та гігієни праці, менеджменту безпеки трудової та виробничої діяльності, розвитку культури виробництва, культури безпеки, реалізації гендерних аспектів трудової діяльності.	ПРН27
Оцінювати ефективність діяльності служби охорони праці та рівень організації системи управління охороною праці на об'єкті, перевіряти виконання розпоряджень, приписів, постанов наглядово-профілактичних органів, організувати проведення контролю щодо дотримання вимог, норм і правил з охорони праці та промислової безпеки	ПРН34.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Очікувані компетентності з дисципліни	КО
Навики здійснення безпечної діяльності.	К09.
Прагнення до збереження навколишнього середовища	К10.
Здатність оперувати термінами та визначеннями понять у сфері цивільного захисту, охорони праці; основними положеннями, вимог та правил стосовно проведення моніторингу, організування та впровадження заходів щодо запобігання, ліквідування надзвичайних ситуацій	К12.
Здатність здійснювати облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на об'єктах суб'єкта господарювання, аналіз реалізації превентивних заходів виробничого травматизму та гендерної складової трудової діяльності.	К33.

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СУОП

Тема 1.1. Сутність і структура СУОП.

Предмет навчальної дисципліни «СУОП». Термінологія в СУОП. Організаційно-правові засади управління охороною праці. Базові нормотворчі документи, на основі яких будується та функціонує СУОП. Показчик та реєстр НПАОП (Сучасні тенденції у розробленні та прийнятті НПАОП).

Тема 1.2. Управління соціальними ризиками як фактор організації СУОП. Ризик як об'єкт міждисциплінарних досліджень. Поняття ризику і соціального ризику. Проблематика управління ризиками. Класифікація соціальних ризиків. Соціальні ризики і соціальна безпека праці.

Тема 1.3. Міжнародні стандарти побудови СУОП. Підходи до опрацювання заходів з безпеки і гігієни праці в діяльності міжнародних організацій та інституцій. Інтегровані системи управління. Зарубіжні методи та методики оцінювання ризику. Досвід організації СУОП в окремих зарубіжних країнах.

МОДУЛЬ 2. ПОБУДОВА ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУОП НА ОСНОВІ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Тема 2.1. Рекомендації МОП щодо побудови та впровадження СУОП.

Керівництво з СУОП (МОП:СУОП 2001). Регулювання питань безпеки і гігієни праці в документах МОП. Регулювання повноважень інспекцій праці в конвенціях МОП. Рекомендації МОП щодо організації СОП.

Тема 2.2. Побудова та функціонування СУОП на рівні окремих об'єктів.

Принципи та підходи побудови СУОП на рівні окремих об'єктів. Види локальних нормативно-правових актів з охорони праці. Інструкції з охорони праці. Нормативно-правові засади укладення колективного договору. Розділ «охорона праці» в колективному договорі. Обов'язки посадових осіб у сфері охорони праці. Права та обов'язки інженера з охорони праці. Організація СОП на підприємстві. Використання інформаційного ресурсу у сфері охорони праці на рівні окремого об'єкта. Документація в СУОП.

Модульний контроль 2.

Диференційований залік.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота	
4- й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.1.	30	4	6		20	
Тема 1.2.	28	2	6		20	
Тема 1.3.	32	2	10		20	
Разом за модулем 1	90	8	22		60	
4- й семестр						
Модуль 2.						
Тема 2.1.	28	4	4		20	
Тема 2.2.	30	4	6		20	
Модульна контрольна робота № 2						2
Разом за модулем 2	60	8	10		40	2
Разом	150	16	32		100	2

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Сутність і структура СУОП	6
2.	Управління соціальними ризиками як фактор організації СУОП	6
3.	Міжнародні стандарти побудови СУОП	10
4.	Рекомендації МОП щодо побудови та впровадження СУОП	4
5.	Побудова та функціонування СУОП на рівні окремих об'єктів	6
	Разом	32

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Тематика рефератів та тез доповідей на конференції:

1. Базові поняття і категорії в СУОП.
2. Нормативно-правові засади управління охороною праці.
3. Законодавчі засади управління охороною праці.
4. Організаційні заходи з метою забезпечення безпеки і гігієни праці на об'єкті.
5. Сучасні тенденції у розробленні та прийнятті НПАОП.
6. Менеджмент в СУОП.

7. Поняття ризику і соціального ризику.
8. Сутність та структура соціальних ризиків.
9. Ризик виникнення небезпечної ситуації і допустимий (прийнятний) ризик.
10. Соціальні ризики і соціальна безпека праці.
11. Управління ризиками в СУОП.
12. Міжнародні стандарти як основа налагоджування гідної праці на всіх рівнях управлінських відносин.
13. Досвід організації СУОП в окремих зарубіжних країнах.
14. Керівництво з СУОП (МОП:СУОП 2001): сутність та структура.
15. Регулювання повноважень інспекцій праці в Конвенціях МОП.
16. Багаторівневий підхід до побудови та функціонування СУОП.
17. Економічні аспекти управління охороною праці.
18. Сутність та значення принципів в охороні праці.
19. Принципи та підходи побудови СУОП на рівні окремих об'єктів.
20. Види локальних нормативно-правових актів з охорони праці.
21. Інструкції з охорони праці.
22. Нормативно-правові засади укладення колективного договору.
23. Розділ «охорона праці» в колективному договорі.
24. Організація СОП на підприємстві.
25. Обов'язки посадових осіб у сфері охорони праці.
26. Управління охороною праці та обов'язки роботодавця.
27. Права та обов'язки інженера з охорони праці.
28. Багаторівневий підхід до побудови та функціонування СУОП.
29. Економічні аспекти управління охороною праці.
30. Використання інформаційного ресурсу у сфері охорони праці на рівні окремого об'єкта.
31. Документація в СУОП.
32. СУОП на підприємстві: побудова структурно-логічної схеми.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

- методи навчання за характером логіки пізнання: теоретичні методи (сходження від абстрактного до конкретного, ідеалізація, формалізація, аксіоматичний метод); емпірико-теоретичні методи (абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання, історичний підхід, логічний підхід, гіпотетичний підхід); емпіричні методи (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент); спеціальні (приватно наукові) методи (біхевіоризм чи поведінковий підхід, мережева концепція, когнітивний підхід, рефреймінг, метод експертних оцінок, метод Дельфі, метод Парето, case study);

- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів, інтерактивні методи;

- науково-дослідна робота;
- самостійна робота.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання результатів навчання є: диференційований залік, теоретичне та практичне тестування, презентації виконаних завдань та досліджень, виконання модульних контрольних робіт, завдання на реальних об'єктах та інших види індивідуальних та групових завдань.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі:

- усне опитування – застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу;

- тестовий експрес-контроль (летючка) – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за попереднє (декілька попередніх) занять, або після завершення вивчення матеріалу змістового модуля;

- модульний контроль – проводиться, як правило, після завершення вивчення здобувачами вищої освіти матеріалу блоку змістових модулів.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	4	1	4
	семінарські заняття	11	3	33
	за результатами виконання модульної контрольної роботи № 1	1	18	18
Разом за модуль 1				55
Модуль 2	лекції	4	1	4
	семінарські заняття	6	4	24
	за результатами виконання модульної контрольної роботи № 2	1	17	17
Разом за модуль 2				45
Разом за поточний контроль				100
II. Індивідуальні завдання (науково-дослідне)				20
III. Підсумковий контроль (екзамен, диференційний залік)				
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Поточний контроль

Поточний контроль проводиться у формі оцінювання виступів на семінарських заняттях, підготовки та подання рефератів, написання модульних контрольних робіт.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача вищої освіти впродовж семестру;
- підсумкового контролю успішності.

До уваги можуть братись *додаткові необов'язкові завдання та науково-дослідна діяльність* здобувача вищої освіти.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти за змістом визначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих навичок під час виконання

завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на лекційному занятті (оцінюється від 0 до 1 балів):

1 бал – здобувач володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

0 балів – здобувач не орієнтується в обговорюваній тематиці, не знаходить відповіді на проблемні питання (за змістом лекції), у висловлюваннях щодо окремих положень припускається суттєвих помилок.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка його подання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється від 0 до 3 балів):

3 бали – здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

2 бали – здобувач частково володіє навчальним матеріалом та може окреслити деякі аспекти визначеної теми;

1 бал – здобувач поверхово володіє навчальним матеріалом і не може окреслити основні аспекти визначеної теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкриває лише окремі положення, допускаючи при цьому суттєвих помилок.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка його подання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Модульний контроль

Критерії оцінювання знань здобувачів під час виконання модульних контрольних робіт :

Контрольна робота є складовою поточного контролю і виконується у вигляді аудиторної письмової роботи або складання тесту під час останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти при виконанні контрольних робіт (оцінюється від 0 до 9 балів):

16-18 балів – робота виконана на високому методичному рівні;

11-15 балів – вірні відповіді дані на всі запропоновані питання, дотримано всі вимоги до виконання;

7-10 балів – вірні відповіді дані на всі запропоновані питання, але вони недостатньо обґрунтовані, або у відповідях наявні незначні помилки;

4-6 балів – вірні відповіді дано на 50% запропонованих питань;

1-3 бали – вірні відповіді дано менше, ніж на 50% запропонованих питань, наявні значні помилки;

0 балів – відповіді відсутні або робота містить грубі помилки на більшість запропонованих питань.

Індивідуальні завдання

Критерії оцінювання індивідуальних завдань (оцінюється від 0 до 20 балів).

19-20 балів – індивідуальне завдання здобувачем виконано в повному обсязі;

17-18 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;

15-16 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;

13-14 балів – обсяг виконаних завдань становить 80% від загального обсягу;

11-12 балів – здобувач виконав лише від 70% від загального обсягу;

9-10 балів – обсяг виконаної роботи становить понад 50% від загального обсягу;

7-8 балів – виконана частина роботи складає менше 50% від загального обсягу;

5-6 балів – виконана частина складає близько 25% від загального обсягу;

3-4 бали – обсяг виконаних завдань складає лише 10% від загального обсягу;

1-2 бали – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;

0 балів – завдання, передбачене для індивідуального завдання, здобувачем не виконане.

Примітки: (1) деякі варіювання в балах першочергово залежать від рівня самостійності контрольної роботи, а також здатності здобувача чітко формулювати на папері власні думки та роздуми; (2) модульна контрольна робота за підсумками першого модуля проходить у формі публічного обговорення та відповідей на запитання за тематикою підготовлених рефератів; (3) кількість балів, які отримуються за індивідуальне завдання, додається до загальної кількості з урахуванням максимально можливої кількості у розмірі 100 балів.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

2. Активна участь в обговоренні навчальних питань, змістовна підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

3. Під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з навчальною метою і з дозволу керівника заняття.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 40 %, а тези доповідей не менше 80% оригінального тексту при перевірці на плагіат.

6. Неухильне дотримання правил безпеки під час організації виїзних занять на об'єкти (не) виробничої сфери.

7. Ліквідація поточної заборгованості відбувається протягом семестру.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література.

1. Древаль Ю.Д. Принципи як методологічна основа формування та реалізації державної політики у сфері охорони праці. *Вісн. ХНУВС*. 2022. № 2. С. 151-158.
2. Древаль Ю.Д. Проблематика понятійно-категоріального апарату у сфері охорони праці. *Збірник наукових праць Харківського нац. педагогіч. ун-ту імені Г.С. Сковороди. "Право"*. 2018. Вип. 28. С. 15-20.
3. Древаль Ю.Д. Управлінські відносини і міжнародні трудові стандарти. *Вісник НУЦЗУ: зб. наук. пр. Серія «Державне управління»*. 2022. Вип. 1. С. 76-82.
4. Древаль Ю.Д. Участь Міжнародної організації праці в опрацюванні різнобічних аспектів державної соціальної політики. *Вісник НУЦЗУ: зб. наук. пр. Серія «Державне управління»*. 2021. Вип. 1 (14). С. 178-184.
5. Древаль Ю.Д., Бульба В.Г., Лінецький Л.М. Становлення інституту фабричних інспекторів: ХІХ – поч. ХХ ст. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр.* 2021. Вип. 1 (72). 204 с. С. 8-14.
6. Древаль Ю.Д., Шароватова О.П. До питання про особливості проведення та оцінювання наукових досліджень у сфері охорони праці. *«Сталий розвиток – стан та перспективи»*. ІІІ Міжнар. науковий симпозіум, 26-29 січня 2022 року, Україна, Львів – Славське. Зб. матеріалів. Київ: Яро́чєнко Я.В., 2022. 270 с. С. 240-242.
7. Древаль Ю., Шароватова О., Жигло А., & Бригада О. Основні проблеми та напрями сучасних досліджень у сфері професійної діяльності (на прикладі охорони праці). *Комунальне господарство міст*. 2022. № 1 (168). С. 95-99.
8. Yu.D. Dreval, S.O. Zaika, O.P. Sharovatova, O.V. Bryhada, V.M.Tsymbal. Fundamental principles of activity of international labour organization in occupational safety and hygiene. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2020, No 6. P. 89-95.
9. Освітньо-професійна програма «Охорона праці» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальність 263 – Цивільна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека. Харків, 2022.

Інформаційні ресурси.

1. Дослідження впливу заходів ієрархії контролю на професійний ризик / О.Є.Кружилко, Н.В.Володченкова, В.В.Майстренко, І.М.Ткалич, О.І.Полукаров. *Проблеми охорони праці в Україні*. 2021. Вип. 37(3). С. 8-13. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pop_2021_37\(3\)__4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pop_2021_37(3)__4).

2. Сорочинська О.Л., Косовець Ю. В. Аналіз виробничого травматизму – основа вдосконалення СУОП. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія : Транспортні системи і технології.* 2015. Вип. 26-27. С. 250-255. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_tsit_2015_26-27_32

3. Шляхи підвищення результативності функціонування системи управління охороною праці (СУОП) / А.С.Беліков, Т.М.Таїрова, Р.Б.Папірник, Л.А.Чередниченко. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.* 2020. № 4. С. 10-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpabia_2020_4_3

Розробник:

професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки,
доктор наук з державного управління,
професор

Юрій ДРЕВАЛЬ